

## پیش درآمد

آنچه به آن خواهیم پرداخت بررسی احوال و آثار کاتبان شیرازی المسکن و المولد، و المدفن است، البته شاید برخی از این کاتبان از خط خوش بهره ای نبرده باشند، اما مراد ما معرفی هر کاتبی است که کتابتی نموده و اثر از خود چه بر روی کاغذ و یا سنگ و خاتم برجای نهاده است. آنچه در تمییز کیفیت کار این بزرگان لازم است در ید بنده حقیر نیست و بارها به دوستان گفته ام که نسخه های خطی و آثار به جای مانده از قرون گذشته باید از چند حیث مورد بررسی متفنین مختلف قرار بگیرد در وادی کتب خطی هم متن کتاب و هم بطن و ظهر کتاب مهم است. و چه خوب است که کارشناسان خطوط، تهذیب، تجلید، نگارگری و کاغذسازی و ... همچو فهرستنگاران نسخه های خطی به بررسی تک تک این آثار پرداخته و سره و ناسره را از هم با دید هنری و علمی خود تمییز دهند.

در حال حاضر به جهت فراوانی نسخه های خطی و کمبود فهرست نگاران این کتب عمده وقت فهرستنگاران مشغول صرف شناسایی متن و نویسنده و به طور کلی محتوای علمی است و کم دیده می شود که فهرست نگاران حاضر به ویژگی های هنری اینگونه کتب بپردازند، و سزوار است که مثلا در همین وادی خوشنویسی متخصصین این وادی کمر همت بسته و حداقل با بررسی کتب خطی نگاشته شده در یک محدوده زمانی به بررسی کتابت ها و سیر تحول آنها و ویژگیهای خطوط در عصور مختلف بپردازند. چرا که تا کنون مثلا پژوهشگری پیدا نشده است که سیر تطور یک گونه خط در یک محدوده زمانی و جغرافیایی را بررسی و تاثیرات آن بر شیوه نگارش خطوط در سنوات آتی و مکانهای دیگر را بررسی کند. و حال آنکه ما نمی دانیم که فی الواقع گسترش خطوطی چون تعلیق، نستعلیق و شکسته از چه مکانی و از چه زمانی دقیقا و مستند آغاز و شیوع پیدا نموده است. و مبدع واقعی پختگی خطوط چرخش ها و چینش ها کیست و از کدام مکان و زمان شیوع داده و اینکه نسخ و ثلث و یا نستعلیق و شکسته را در کدام دیار بیشتر وقع نهاده اند.

از باب نمونه واضح و مختصر قلم نستعلیق را میر علی تبریزی (د: ۸۲۵ ق.) دانسته اند<sup>۱</sup> و حال آنکه به زعم برخی کارشناسان وضع قلم نستعلیق به یکباره صورت نگرفته بلکه به تدریج تکامل یافته است<sup>۲</sup>، و در برخی از خطوط بجای مانده در سنواتی قبل تر از میرعلی تبریزی نیز آثاری از خط نستعلیق مانند انحاء، باریکی، کوتاهی و ... دیده می شود. البته کسانی چون فتح الله بن احمد بن محمود سبزواری بر این اعتقاد اند که شیرازیان در خط نسخ تصرف کرده و بعد آن تبریزیان در کار آنها دست برده و خطوط را اندک اندک نازک ساختند و اصول و قواعد آن را وضع کرده و میرعلی تبریزی آنرا به کمال رسانید<sup>۳</sup>. در مورد خط شکسته نستعلیق سخن بر وضع این خط توسط مرتضی قلی خان شاملو در نیمه دوم قرن یازدهم هجری قمری است و حال آنکه با گاهی دقیق به آثار به جای مانده در گوشه و کنار مجموعه ها، موزه ها و کتابخانه ها می توان تراوشات اولیه این خط چندین قرن قبل از مرتضی قلی خان شاملو مشاهده کرد. این عدم آگاهی و اطلاع دقیق از تاریخ و سیر تطور خطوط، نشان دهنده عدم توجه دقیق

## مشکین قلمان شیراز

نگاهی به آثار کاتبان و خوشنویسان سده هفتم تا نهم شیراز

مجید غلامی جلیده

## چکیده:

نویسنده در این مقاله ابتدا با اشاره‌ای به تاریخ کتابت به این مهم پرداخته است که هنوز تحقیقات حوزه زیبایی شناسی و تاریخ هنر خوشنویسی در ابتدای راه قرار گرفته است و نیاز به تحقیقات بسیاری در این حوزه برای شناخت تاریخ هنر خوشنویسی می‌باشد، بعد از آن با ذکر مجملی از تاریخ خوشنویسی در شهر شیراز به تفکیک به خطاطان شیراز و آثار به جای مانده از آنان در کتب خطی کتابخانه‌های دنیا که در شیراز کتابت شده و همچنین خطاطان شیرازی و آثارشان که در غیر شهر شیراز کتابت شده اشاره می‌نماید.

## واژگان کلیدی:

خطاطان شیراز - کتب خطی - کتابخانه‌های جهان - خط نستعلیق - خط شکسته نستعلیق

و صد البته علمی به آثار به جای مانده از کاتبان قرون گذشته است. چرا که متاسفانه پژوهشگران و محققان این عرصه اهتمام عمیق در این حوزه به خرج نداده اند، هر چند عدم احصاء دقیق آثار به جای مانده و عدم دسترسی آسان به اینگونه آثار و همچنین عدم حمایت مالی، معنوی و فکر موسسات مرتبط، همه و همه مزید بر علت شده است، اما به عقیده این حقیر نگارش تاریخی جامع از خط و خوشنویسی در ایران هنوز در ابتدای راه خود نیز قرار نگرفته و سالها باید تلاش نمود تا مقدمات این امر را فراهم کرد. تا باشند بلند همتانی که عمر گرانبهای خود در این راه صرفه کنند. و از نتایج همت آنان آیندگان بهره برند.

### درباره کاتبان و خوشنویسان شیراز

به شیراز آی و فیض روح قدسی / بجوی از مردم صاحب کمالش

همانگونه که از زبان حافظ سخن بیان شد، شیراز مهد کمال است، کمال معنوی، هنری، علمی و ...، تسمیه شیراز به دارالعلم، هر چند در زمان شاه عباس دوم در دوران صفویه اتفاق افتاد اما علت آن سابقه علمی و معنوی این شهر در گذشته و نتیجه کمال علمی پرورش یافته در این شهر می باشد، چرا که در این شهر بسیاری مدرسان و پژوهشگران و ادبا حضور داشته که خواننده و پرورنده اند.

شیراز نه تنها خود بزرگانی چون سیبویه، قطب الدین شیرازی، کمال الدین فارسی، حافظ، سعدی، عرفی، ملاصدرا و .. را در دامان خود پرورانده، بلکه بسیاری چون عبید زاکانی، خواجوی کرمانی، میرسید شریف جرجانی و ... را نیز پذیرا بوده است. و چه نیکو آورده است افصح المتکلمین سعدی صاحب کلام در وصف شیرازیان:

چه نیکبخت کسانی که اهل شیرازند / که زیر بال همای بلند پروازند

در سه قرن هفتم، هشتم و نهم هجری ایران آماج حمله و قتل و غارت و نابسامانیهای فراوانی بود، اما پارس و شیراز در این دوران خاصه در زمان استیلای مغول به دور از تلاطم و مهجوم، پناهگاه دانشمندان و بزرگان بوده است. سعدی در این مورد می گوید:

اقلیم پارس را غم از آسیب دهر نیست / تا برسرش بود چو تویی سایه خدا  
امروز کس نشان ندهد در بسط خاک / مانند آستان درت مأمَن رضا

در زمان عضد الدوله دیلمی مدارس مختلفی در شیراز توسط عضد الدوله تأسیس شد اما در آن زمان به جهت رونق مدارس خراسان آن مدارس نتوانست شهرت چندانی پیدا کند. اما از زمان هجوم مغول به جهت قتل و غارت و ویرانی ناشی از این حمله خاصه در شهرهای خراسان، علما و دانشمندان به شیراز پناه آورده و نتیجه آن رونق محافل علمی و هنری این شهر گردید. بگونه ای که دانشمندانی چون قاضی بیضاوی، قطب الدین شیرازی، خواجه

شیراز حافظ و صاحب ملک سخن سعدی همگی در این محیط و زمان پرورش یافتند. در سده هشتم هجری نیز شیراز صاحب مدارس دینی متعدد بود، مستوفی می نویسد در سال ۷۶۱ ق. در شیراز بیش از پانصد مسجد، خاقاه و مدرسه وجود داشته است. جان لیمبرت در کتاب خود ۲۲ مدرسه دینی مختلف در شیراز عصر حافظ یاد می کند.<sup>۹</sup> لازمه چنین محیط علمی در این سه قرن وجود عالمان، شاگردان و کاتبانی است، که حسب نیاز علمی خود مبادرت به کاتبی می کنند و از این حیث آمار کتابهای کاتب شده در شیراز این دوران و کاتبان شیرازی این دوران قابل توجه است و علی رغم آنکه بسیاری براین باورند که در این روزگار شیراز رونق و صافی تبریز و آذربایجان آن روزگار را نداشت، قابل توجه می نماید که کتب خطی بجای مانده از کاتبان دیار آذربایجان و کاتب شده در این دیار نه تنها بیشتر نیست بلکه کمتر نیز می باشد.

قدیمی ترین کاتبی که در حوزه شیراز می شناسیم علی بن عبید الله شیرازی است که از قلم وی کتابی با عنوان (دیوان بحرئ) تألیف ابوعباده ولید بن عبید بن یحیی بن عبید طائی (د: ۲۸۴ق.) می باشد، این نسخه در کتابخانه کوپرلی استانبول ترکیه به شماره ۱۲۵۲، به خط نسخ مشکوک و در سال ۴۲۵ ق. کاتب شده است.

اولین کاتب شیرازی در قرن هفتم که شناسایی شده است، محمد بن اسعد بن اعلاء الجرافی البغوی الفارسی که کتاب امالی المرشد بالله نوشته یحیی بن حسین بن اسماعیل شجری به کاتب وی در کتابخانه جامع کبیر صناء یعمن به شماره ۲۹۸ و تاریخ ۶۱۹ ق. موجود است. از جمله کاتبان قابل توجه سده هفتم می توان از حسین بن محمد حسنی شیرازی نام برد که در کتاب از آثار وی به تاریخ ۶۹۳ ق. و دیگری ۶۹۵ ق. به خامه وی یافت شده که هر دو در عراق به کاتب رسیده است و کاتب دو کتاب نهج البلاغه و صحیفه سجاده گواهی بر شیعی بودن این کاتب است. اولین نسخه ای که در ابتدای قرن هفتم در شیراز کاتب شده و شناسایی نموده ایم کتاب <المصادر > حسین بن احمد زوزنی (د: ۴۸۶ق.) که در جمادی الاول ساله ۶۴۳ق. در مدرسه مقربیه شیراز کاتب شده است. اما بعد از آن اولین کتابی که کاتب آن معلوم می باشد و در شیراز کاتب شده است، کتابی است با عنوان (شرح المفصل) که توسط عثمان بن علی بن عمر خرجردی به تاریخ اول ربیع الاول سال ۶۵۲ ق. در شیراز کاتب شده است.

از جمله مکان هایی که به عنوان محل کاتب در شیراز از آنها در نسخ خطی نام برده شده است می توان به مدرسه عضدیه، مدرسه مقربیه، مدرسه دارالامام، مدرسه بیگم، مدرسه فزاریه، مدرسه دارالایتم، روستای بشار، مسجد سیف، بقعه سلطانیه اشاره نمود.

## کاتبان شیراز

### قرن ۷ هجری

حسین بن محمد حسنی شیرازی  
کتابت‌ها

- نهج البلاغه  
تهران: ملک، شماره ۱۷۹، نسخ، ربیع الاول، ۶۹۳ق.، بغداد [۵۸۷/۱]
- صحیفه السجاده  
قم: کتابخانه حضرت آیت الله مرعشی نجفی (ره)، شماره ۳۳۸۵، نسخ، عرب، ۱۱ ربیع الثانی، ۶۹۵، موصل [۸۰/۱۰]

دانیال بن ابوبکر بن حسن کازرونی  
کتابت‌ها

- المستصفی فی اصول الفقه  
ابوحامد محمد بن محمد غزالی (د: ۵۰۵ق.).  
ترکیه: استانبول، توپ قاپوسرای، شماره ۱۲۵۶، نسخ، ۵۹۶ق.

عبدالله شیرازی (؟ - ۶۶۰ق.)

از مفاخر قرن هفتم بود و در علوم عالیه مقامی عالی داشت و از زمره علما رایت تقدم برمیافراشت چنانکه ابتدا از خدمت میرشریف جرجانی مجاز و بعدها از سایرین ممتاز گشت و در حسن خط اشتهاری بسزا یافت و او را تالیفات بدیعیه همچون ایساغوجی و کافیه و غیره بود و رشریحی جامع بر تهذیب تفتازی نگاشته و همواره محضرش مجمع علما و حضرتش مرجع فضلا و ادبا و متعلمین خط بود و اشعاری به عربی و فارسی نیکو می سرود این شعر از وی است:  
وما مقلّم اظفاری سوی قلم / ولا کاتب اعدانی سوی کتبی

منابع

پیدایش خط و خطاطان: ۱۴۴

عبداللطیف بن احمد بن محمود بن محمد شیرازی  
کتابت‌ها

- شرح الاشارات  
قم: کتابخانه حضرت آیت الله مرعشی نجفی (ره)، نسخ، ۱۷ رمضان، ۶۷۹ق. [نشریه نسخه های خطی: ۳۷۳/۶]

عثمان بن محمد شیرازی  
کتابت‌ها  
مجموعه

- تهران: دانشگاه، شماره ۵۴۶۴، نسخ، عرب، اول ربیع الثانی، ۶۸۸ق. [۱۵/۱۶]

علی بن حسن بن ابوعلی شیرازی  
کتابت‌ها

- صاحح اللغة  
ابونصر اسماعیل بن حماد جوهری (د: ۳۹۳ق.).  
تهران: مجلس، شماره ۴۶۶۳، ثلث، ۶۸۹ق. [۴۸/۱۳]

عمر بن ابی بکر بن اسحاق شیرازی  
کتابت‌ها

- تفسیر  
تهران: مجلس، شماره ۵۹۱۹، نسخ، ۶۸۸ق. [۳۰۶/۱۷]

محمد بن اسعد بن اعلاء الجرافی البغوی الفارسی  
کتابت‌ها

- امالی المرشد بالله  
یحیی بن حسین بن اسماعیل شجری  
یمن: جامع کبیر صنعاء، شماره ۲۹۸، نسخ، ۶۱۹ق.

محمد بن عبید الله بن علی شیرازی  
کتابت‌ها

- العیاب الزاخر واللباب الفاخر  
حسن بن محمد الصغانی  
ترکیه: کوپرلی، شماره ۱۵۵۱، نسخ، ۶۴۸ق.

محمد بن محمد فارسی  
کتابت‌ها

- الجوهر الفرد  
ابوعبدالله محمد بن عمر رازی (د: ۶۰۶ق.).  
تهران: مجلس، شماره ۴۸۲۸/۱، شکسته نستعلیق، ۱۵ ربیع الاول، ۶۴۲ق. [۲۴۰/۱۳]
- نهج التقدیس

قاضی عمر بن سهلان

. تهران: مجلس، شماره ۴۸۲۸/۲، شکسته نستعلیق، ۱۵ ربیع الاول، ۱۶۴۲ق. [۲۴۰/۱۳]

محمد بن محمود کاتب شیرازی معروف به کرده

کتابت‌ها

شرح الشافی

. قم: کتابخانه حضرت آیت الله مرعشی نجفی (ره)، شماره ۱۰۹۴۶، نسخ معرب، اول محرم،

۱۶۸۰ق. [۳۵۲/۲۷]

دره التاج لغره الدباج

قطب‌الذین محمود بن مسعود شیرازی (د: ۷۱۰ق.)

. تهران: مجلس، شماره ۴۷۲۰، نسخ، ذیحجه، ۷۰۵ق. [۱۰۱/۱۳]

محمد بن محمود بن اقبال شیرازی

کتابت‌ها

اغراض طیبه والمباحث الملائیه

میر سید اسماعیل بن حسن جرجانی (د: ۵۳۱ق.)

. لاهور: نسخه‌های خطی لاهور، نسخ، ۱۵ جمادی الثانی، ۱۶۸۶ق. [نشریه نسخه‌های

خطی: ۲۸۱/۱۰]

یوسف بن ابراهیم بن خلیل بن ابی بکر شیرازی

کتابت‌ها

اسرار التنزیل وانوار التأویل

فخرالدین ابوعبدالله محمد بن عمر امام فخر رازی (د: ۶۰۶ق.)

. ترکیه: قونیه، موزه مولانا، شماره ۱۲۴۴، ۱۶۸۵ق. تبریز

قرن ۸ هجری

ابراهیم بن محمد بن محمد حسینی کازرونی

کتابت‌ها

شرح الشافی

. قم: مرعشی، شماره ۱۲۶۲، نسخ، ۲۵ ربیع الاول، ۷۶۶ق. [۶۷/۴]<sup>۶</sup>

ابراهیم بن حاج ... حیون کازرونی

کتابت‌ها

کلیه و دمنه

. قم: مرکز احیاء میراث اسلامی، عکسی ۱۲۰۳، نسخ معرب، ۲۷ ذیحجه، ۷۱۲ق.، شیراز [۲۶/۴]

ابوبکر فیروزآبادی

کتابت‌ها

خمسه نظامی

. قم: مرعشی، شماره ۱۲۲۱۹، نسخ، ۱۸ ربیع الاول، ۷۹۸ق. [۳۰/۳۱]

ابونصر شیرازی اتابکی

کتابت‌ها

الکافی شرح الوافی

عبدالله بن احمد نسفی

. استانبول: تویقاپوسرای، شماره ۹۴۱، نسخ، ۷۲۰ق. [فهرس المخطوطات المصوره احمد

ثالث بطریقوسرای ]

احمد بن علی بن علی شیرازی

کتابت‌ها

کلیات سعدی

. تهران: کتابخانه ملی، شماره ۲۴۹۳/ف، نسخ، ۷۸۴ق [۶۶۵/۵]

اسعد بن محمد بن احمد شیرازی

کتابت‌ها

انوار التنزیل واسرار التأویل

قاضی عبدالله بن عمر بیضاوی

. ترکیه: قونیه، موزه مولانا، شماره ۷۷، نسخ، ۷۸۳ق.

یهمن بن علی کازرونی

کتابت‌ها

کتاب فی الطب

. عراق: موصل، مدرسه الحجیات، شماره ۱۰/۱۰۰، ۷۱۳ق.

التجییبات

نجیب‌الدین محمد بن علی بن عمر سمرقندی

. عراق: موصل، مدرسه الحجیات، شماره ۱۰/۱۰۰، ۷۱۳ق.

حاشیه لوامع الاسرار فی شرح مطلع الانوار

. اصفهان: دانشگاه، شماره ۱۷۹، نستعلیق، ۷ ذیحجه، ۸۶۶ق. [نشریه نسخه‌های خطی: ۸۹۳/۱۱]

حسین بن علی بن بابا بن محمد شیرازی  
کتابت ها

فتح العزیز علی کتاب الوجیز  
عبدالکریم بن محمد قزوینی رافعی (د: ۶۲۳ق.)  
. قم: مرعشی، شماره ۲۳۲، نسخ، آخر ربیع الاول، ۷۰۶ق [ ۲۵۷/۱ ]

حسین بن محمد حسن کازرونی  
کتابت ها

حرز الامانی ووجه التهانئ  
ابومحمد قاسم بن فیره شاطبی (د: ۵۹۰ق.)  
. قم: مرکز احیاء میراث اسلامی، شماره ۱۸۳۲، نسخ، ۶ محرم، ۷۴۰ق. [ ۲۴۸/۵ ]

شمس الحافظ شیرازی

کتابت ها

قطعه

. مجموعه شاهزاده رکن الدوله رکنی، ثلث رقاع، ۷۷۴ق، شیراز  
. ثلث و نسخ و رقاع، قطعه ای برای فروش  
. تهران: مهدی بیانی، ثلث رقاع، و نسخ، حدود قرن ۱۰  
. مجموعه میرزا مجد الدین، ثلث و نسخ و رقاع<sup>۸</sup>  
منابع  
احوال و آثار خوشنویسان: ۱۰۸۴/۲.

عبدالله بن حسین بن عبدالله شیرازی

کتابت ها

کلیات

. لتین گراد: کتابخانه شجدرین، شماره ۳۶۱، نسخ، ۷۸۷ق. [نشریه نسخه های خطی: ۱۳۳/۸]

عبدالله بن عمر بن ابوبکر بن محمد مستخرج شیرازی

کتابت ها

توضیح التذکره

حسن بن محمد بن حسین قمی نیشابوری  
. قم: مرعشی، شماره ۱۹۰۲، نسخ، ذی القعدة، ۷۴۱ق. [ ۱۸۲/۳۰ ]

عبدالرحمن بن عبدالکریم بن نصرالله جرمی شیرازی  
کتابت ها

حلیه الابرار و شعار الاخبار  
. میشیکان: دانشگاه آن آربر، شماره ۵۳۱، نسخ، ۲۱ رمضان، ۷۶۹ق. [ نشریه نسخه های  
خطی: ۱۰۳/۱۰ ]

عبدالرحیم بن محمد فیروزآبادی

کتابت ها

الغور المثلثه والدرر المبیثه  
. تهران: ملک، شماره ۳۱۴، نسخ، ۷۷۳ق.، مدرسه عصروانیه، [ ۵۲۵/۱ ]

علی بن جانگیر المتطبب کازرونی

کتابت ها

الاسباب والعلامات

نجیب الدین محمد علی بن عمر المتطبب السمرقندی  
. عراق: موصل، مکتبه الاوقاف، مدرسه الحجیات، شماره ۲۲/۳۰/۱، ۷۱۳ق.  
رساله فی العلاجات  
نجیب الدین محمد علی بن عمر المتطبب السمرقندی  
. عراق: موصل، مکتبه الاوقاف، مدرسه الحجیات، شماره ۲۲/۳۰/۲، ۷۱۳ق.

علی بن حمزه بن حسن شیرازی ملقب به عماد

کتابت ها

الکامل فی التاریخ

. قم: مرعشی، شماره ۶۲۱، نسخ، ۷ رجب، ۷۱۰ق. [ ۱۰۴/۲ ]  
منابع

احوال و آثار خوشنویسان: ۴۷۲/۱

علی بن عبدالعزیز شیرازی

کتابت ها

شرح قصیده عمیدی

اسعد بن نصر الانصاری  
. مشهد: آستان قدس رضوی، نسخ، ۷۳۴ق.

علی بن محمد اقلیدی

کتابت ها

## معیار الأشعار

. لیدن: مجموعه وارنر، شماره ۶۸۳، نسخ، جمادی الثانی، ۷۱۰ق.، کرمان [ نشریه نسخه های خطی: ۱۴۱/۱۰ ]

## علی بن محمود اقلیدی

کتابت ها

## مثنوی

. جلال الدین محمد بن محمد مولوی (د: ۶۷۲ق.)  
ترکیه: موزه مولانا، شماره ۱۴۵۷، نسخ سلجوقی، ۷۱۴ق.

## محمد بن ابی نصر بن محمد خوامی شیرازی

کتابت ها

## مرصاد العباد

. قم: مرعشی، شماره ۳۴۵۴، نسخ، ۵ رجب، ۷۹۳ق. [ ۲۵۲/۹ ]

## محمد بن حاج شمس الدین محمد شاه بن امیر محمد علی بن علی کازرونی

کتابت ها

## رساله فی برهان تساوی زوایا المثلث مع القائمتین

## خسرو بن محمد بن علی بن زنگی الفرکی

. تهران: دانشکده الهیات و معارف، شماره ۷/۲، نسخ، ۷۸۸ق. [ ۲۱۴ ]

## شرح الرساله الشمسیه

## تفتازانی

. تهران: دانشکده الهیات و معارف، شماره ۷/۱، نسخ، ۷۸۸ق. [ ۲۱۴ ]

## محمد بن حیدر حسینی شیرازی

کتابت ها

## کلمات حضرت امیر

. تهران: فخرالدین نصیری، ثلث، ذی الحجه، ۷۱۴ق.

منابع

احوال و آثار خوشنویسان: ۱۱۷۸/۲

## محمد بن سدید کازرونی

کتابت ها

## شرح القانون

. تهران: دانشگاه، شماره ۸۳۳۱، نسخ، ۲۲ جمادی الثانی، ۷۶۹ق. [ ۱۰۹/۱۷ ]

## محمد بن فضل الله بن عزاله شیرازی

کتابت ها

## دستور الجمهور فی مناقب سلطان العارفین ابی یزید طیفور

. تاشکند: بنیاد خاورشناسی فرهنگستان علوم، ۳ ربیع الاول، ۷۷۱ق. [ نشریه نسخه های خطی: ۱۳۳/۹ ]

## محمد بن محمد شیرازی

کتابت ها

## المثلث المتفق المعنی

## محمد بن یعقوب فیروزآبادی

. تونس: کتابخانه ملی تونس، شماره ۱۷۹۰۳، نسخ، ۷۷۶ق.

## محمد بن یحیی الکااتب شیرازی (قرن ۸)

کتابت ها

## جاماسب نامه

. ترکیه: استانبول، دانشگاه، شماره ۷۶۷/۲، نسخ، ۷۰۰ق.

## طالع نامه

. ترکیه: استانبول، دانشگاه، شماره ۷۶۷/۳، نسخ، ۷۰۰ق.

## ملحمه

. ترکیه: استانبول، دانشگاه، شماره ۷۶۷/۱، نسخ، ۷۰۰ق.

## باب حیات و ممات

. ترکیه: استانبول، دانشگاه، شماره ۷۶۷/۵، نسخ، ۷۰۰ق.

## پیدا کردن ساعتهاى روزها

. ترکیه: استانبول، دانشگاه، شماره ۷۶۷/۴، نسخ، ۷۰۰ق.

## محمود بن مسعود شیرازی معروف به قطب الدین شیرازی (د: ۷۱۰ق)

کتابت ها

## تاریخ مغول

. قم: کتابخانه حضرت آیت الله مرعشی نجفی (ره)، شماره ۱۲۸۶۷/۲، شکسته نستعلیق،

[ ۶۳۸/۳۲ ]

## رساله فی العلم والعمل

. قم: کتابخانه حضرت آیت الله مرعشی نجفی (ره)، شماره ۱۲۸۶۷/۳، شکسته نستعلیق،

[ ۶۳۸/۳۲ ]

## تتقیح الابحاث عن الملل الثلاث

. قم: کتابخانه حضرت آیت الله مرعشی نجفی (ره)، شماره ۱۲۸۶۷/۴، شکسته نستعلیق،

[ ۶۳۸/۳۲ ]

## هارون بن احمد شیرازی

کتابت ها

## صحاح اللغة

- . تهران: دانشگاه، شماره ۶۳۰۷، نسخ معرب، ۳ ربیع الاول، ۷۰۴ق. [ ۲۳۹/۱۶ ]
- یوسف بن ابی یزید کازرونی
- کتابت ها

## رساله در بیان عدل و آیین پادشاهی

- . تهران: ملک، شماره ۲/۴۰۱۳، نسخ و نستعلیق، سده ۸ [ ۱۴۶۷ ]

## قرن ۹ هجری

ابو اسحاق بن ابو سعید بن محمد کازرونی

کتابت ها

## تسدید القواعد فی شرح تجرید العقائد

- . تهران: دانشگاه، شماره ۲۳۰۹، نسخ، ۲۸ شوال، ۸۴۹ق. [ ۹۴۳/۹ ]

احمد بن احمد بن شرف الدین کازرونی

کتابت ها

## احیاء علوم الدین

- . تهران: دانشگاه، شماره ۳۹۰، نسخ، ۲۴ رمضان، ۸۹۳ق [ ۶۴۵/۳ ]
- . تهران: دانشگاه، شماره ۳۹۱، نسخ، نسخ ۲۳ رمضان، ۸۹۴ق. [ ۶۴۷/۳ ]

احمد بن عبدالرزاق فضل الله شیرازی

کتابت ها

## شرح العقائد النسفیة

- سعد الدین مسعود بن عمر بن عبدالله تفتازانی
- . دوبلین چستر بیٹی، شماره ۴۳۰۲، تعلیق، ۸۲۲ق.<sup>۹</sup>

احمد بن کمال الدین طیب شیرازی

کتابت ها

## شرح القانون

## ابن نفیس

- . تهران: مجلس(ستا)، شماره ۲۰، نستعلیق، ۸۵۲ق. [ ۱۹/۱ ]

احمد بن محمد بن کمال شریف نیریزی

کتابت ها

## مجموعه

- . قم: مرعشی، شماره ۹۶۹۴، نستعلیق، سلخ شعبان، ۸۹۴ق. [ ۵۸/۲۵ ]
- حاشیه لوامع الاسرار
- . تهران: سپهسالار، شماره ۳۰۴۳، نسخ، ۸۴۹ق. [ ۲۶۱/۴ ]

احمد ابراهیم حسن خواجه شیرازی (قرن ۹)

کتابت ها

## مجموعه

- . تهران: ملک، شماره ۴۹۲۵، نستعلیق، ربیع الاول، ۸۴۲ق. [ ۱۲۱/۸ ]

اسماعیل بن محمد لاری

کتابت ها

## قهوه الانشاء

ابوبکر بن علی بن حجة الحموی

- . مصر: قاهر، احمد تیمور پاشا، شماره ۳۵، ۸۹۲ق.

امین بن جلال بن اصیل بن اختیار المتطبب الکازرونی

کتابت ها

## القانون

- . تهران: سپهسالار، شماره ۸۰۸، نسخ، ۱۳ ذی الحجه، ۸۸۸ق. [ ۳۹۴/۵ ]

حسن بن سید حسین شیرازی

کتابت ها

## ابیات مشروحه من الشاطیبه

- . عربستان: جامعه الرياض، شماره ۷/۲۴۸۴، نسخ، ۸۱۶ق.

## ارجوزه فی رسم تاء المصحف

- . عربستان: جامعه الرياض، شماره ۲/۲۴۸۴، نسخ، ۸۱۶ق.

## حرز الامانی ووجه التهانى

قاسم بن فیره بن خلف بن احمد الرعیثی ابو محمد الشاطی

- . عربستان: جامعه الرياض، شماره ۱/۲۴۸۴، نسخ، ۸۱۶ق.

## رساله فی ذکر ما تفرد به القراءت السبع

- . عربستان: جامعه الرياض، شماره ۴/۲۴۸۴، نسخ، ۸۱۶ق.

- عقلیه اتراب القوائد فی اسنی المقاصد  
 قاسم بن فیره بن خلف بن احمد الرعینی ابو محمد الشاطبی  
 عربستان: جامعه الرياض، شماره ۲۵/۲۴۸۴، نسخ، ۱۱۶ق.  
 کتاب فی القرائت  
 عربستان: جامعه الرياض، شماره ۵/۲۴۸۴، نسخ، ۱۱۶ق.  
 کشف الاسرار فی رسم مصاحف الامصار  
 محمد بن محمود بن محمد بن احمد سمرقندی  
 عربستان: جامعه الرياض، شماره ۳/۲۴۸۴، نسخ، ۱۱۶ق.

حسین بن علی شیرازی  
 کتابت ها

- دیوان ساوجی  
 تهران: دانشگاه، شماره ۳۸۷۶، نستعلیق، ربیع الاول، ۸۸۱ق. [ ۲۸۶۳/۱۲ ]

درویش حافظ شیرازی  
 کتابت ها

- جواهر الاسرار وزواهر الانوار  
 قم: مرعشی، شماره ۱۰۵۴۳، نستعلیق، جمادی الاولی، ۸۶۲ق. [ ۳۰/۲۷ ]  
 دیوان آذری  
 کپنهاک، کتابخانه سلطنتی، نستعلیق، ۸۶۳ق. [ نشریه نسخه های خطی: ۶۹۹/۵ ]  
 دیوان کمال خجندی  
 تفلیس: کتابخانه بنیاد خاورشناسی فرهنگستان تفلیس، شماره ۲۵۰، نستعلیق، رمضان، ۸۶۴ق. [ نشریه نسخه های خطی: ۱۹۷/۸ ]  
 دیوان سلمان ساوجی  
 استانبول: ولی افندی، شماره ۲۶۶۷، نستعلیق، ۸۵۸ق.  
 ترغیب الصلاه  
 محمد بن احمد بن زاهد  
 مصر: قاهره، دارالکتب، شماره ۱، نستعلیق، ۸۶۸ق.  
 ترکیه: موزه مولانا، شماره ۱۳۷۸، تعلیق، ۸۵۸ق.  
 دیوان خواجوی کرمانی  
 ترکیه: استانبول، دانشگاه، شماره ۴۲۲، نستعلیق، ۸۵۹ق.  
 مصر: قاهره، دارالکتب، شماره ۱۳۲، نستعلیق، ۸۵۸ق.

رفیع بن ابراهیم بن محمد بن عبدالمجید کازرونی  
 کتابت ها

- فتوح الغیب فی الکشف عن قناع الریب  
 قونییه: متحف مولانا، شماره ۴۷۰۳، نسخ، ۸۰۶ق.

رکن الدین شیرازی عیاری  
 کتابت ها

الحاوی فی علم التداوی

نجم الدین محمود بن صابین الدین الیاس شیرازی

- تهران: مجلس، شماره ۳۵۷، نستعلیق، شوال، ۸۹۵ق. [ نشریه نسخه های خطی: ۱۸۱/۱ : ۵۵۵/۶ ]

عبدالله بن تاج الدین بن ناصر الدین کازرونی (قرن ۹)  
 کتابت ها

شرح المعنی فی النحو

محمد بن عبدالرحیم میدانی

- سوریه: دمشق، دارالکتب الظاهریه، شماره ۳۹۳۲-عام، نسخ، ۸۲۳ق.

عقیق الدین احمد بن مسدد الکازرونی  
 کتابت ها

حاشیه علی خطبه تفسیر البضاوی

- دبلین، چستر بیٹی، شماره ۵۱۴۳، نسخ، ۸۸۲ق.

علی شیرازی

کتابت ها

لیلی و مجنون

مکتبی شیرازی

- استانبول: دانشگاه، شماره ۵۱۹، نستعلیق، رمضان، ۹۰۰ق.

قاسم بن محمد کازرونی  
 کتابت ها

شرح الفیه ابن مالک

- قم: مرعشی، شماره ۲۸۸۲، نسخ، ۱۹ ربیع الاول، ۸۹۴ق. [ ۸۶/۸ ]

قاسم بن نظام الدین بن یحیی لاری  
 کتابت ها

## مجموعه

. تهران: ملک، شماره ۴۲۴۶، نسخ و تعلیق، ۲ رمضان، ۸۲۷ق. [ ۲۹۱/۷ ]

کمال بن ابوسعید بن کمال بن غیاث بن ابومسلم بن ابوالخیر المطب شیرازی  
کتابت ها

## اختیارات بدیعی

زین الدین علی بن حسین انصاری شیرازی (د: ۸۰۶ق.)

. پاکستان: لاهور، کتابخانه دانشگاه پنجاب، گنچینه آذر، شماره M-1/۸۵۰۸، نسخ، غره  
ذیحجه، ۴۶ق. [ مشترک: ۴۷۷/۱ ]

مبارک بن عبدالله هندی شیرازی

کتابت ها

## شوقیه

. لندن گراد: بنیاد خاورشناسی فرهنگستان شوروی، شماره ۶۹۹.۶ق. [ نشریه نسخه های خطی: ۳۷۸/۸ ]  
محمد بن ابراهیم شیرازی مرشدی

کتابت ها

## شوقیه

. تهران: دانشگاه، شماره ۶۳۵۳، نسخ، ۳ ذیقعدہ، ۸۷۴ق. [ ۲۴۷/۱۶ ]

محمد بن ابی اسحاق لاری<sup>۱۱</sup>

کتابت ها

شرح لب الالباب فی الاعراب

عبدالله حسینی شافعی

. عراق: اوقاف موصل (مدرسه الامینیة فی جامع الباشا)، شماره ۸/۱۵، ۸۷۱ق.

محمد بن احمد بن محمد اصطهباناتی

کتابت ها

## التقود والرود

محمد بن یوسف بن علی بن محمد بن سعید کرمانی (د: ۷۸۶ق.)

. تهران: مجلس، شماره ۳۷۳۹، نسخ، ۸۵۵ق. [ ۱۷۱۹/۱۳ ]

محمد بن عبدالکریم نیریزی

کتابت ها

الواقیه فی شرح الکافیة

. تهران: دانشگاه، شماره ۴۷۲۵، ۸۷۳ق. [ ۳۱۴/۴ ]

محمد بن محمد شیرازی

کتابت ها

المختصر فی شرح التلخیص

. قم: مرکز احیاء میراث اسلامی، شماره ۱۰۷۱، نسخ، ۸۲۳ق. [ ۳۰۴/۳ ]

محمد بن معروف بن محمد کازرونی

کتابت ها

احیاء العلوم - غزالی

. عراق: موصل: مکتبه الاوقاف، شماره ۵، ۸۹۶ق.

محمد محمود رجب الحافظ معلم شیرازی

کتابت ها

حاشیه السعد علی الکشاف

سعد الدین تفتازانی

. یمن: جامع کبیر صنعاء، شماره ۵۸، نسخ، ۸۱۱ق.

محمد مسیح شیرازی

کتابت ها

## کلیات

. میشیگان: دانشگاه آن آربر، شماره ۳۳۹، نستعلیق، ۱۷ محرم، ۸۰۴ق [ نشریه نسخه های

خطی: ۱۴۵/۱۰ ]

محمود بن ابی بکر بن عبدالرحیم شیرازی

کتابت ها

منهاج البیان در مستعملات انسان

ابوعلی یحیی بن عیسی الجزله بغدادی

. مشهد: آستان قدس رضوی، نستعلیق، ۸۳۹ق.

محمود بن حسین بن محمد بن علی شیرازی

کتابت ها

شرح فصوص الحکم

. قم: مرعشی، شماره ۱۷۰۴، نسخ، ۱۶ محرم، ۸۱۱ق.، احسن آباد هند [ ۹۸/۵ ]

محبی شیرازی

نستعلیق را خوش و اقلام شش گانه را استادانه می نوشت و صاحب مرآة العالم وی را در ردیف

عبدالله طباط و عبدالله صیرفی آورده است.  
تاریخ وفاتش معلوم نیست ولی حیاتش تا سال ۸۹۰ق. معلوم است.  
کتابت‌ها

• صد کلمه حضرت علی بن ابی طالب  
تهران: کتابخانه سلطنتی، ثلث و نستعلیق، ۱۲ جمادی الآخر، ۸۷۸ق.

منابع  
احوال و آثار خوشنویسان: ۸۹۵/۲

مسعود بن حسین شیرازی

کتابت‌ها

• حاشیه علی شرح تحریر التواعد الشمسیه  
تهران: مجلس، شماره ۴۰۵۸، نستعلیق، ۱۰ محرم، ۸۹۵ق. [۵۷/۱۴]

مسعود بن سیدی بن محمد کازرونی

کتابت‌ها

انوار التنزیل و اسرار التاویل

• لس آنجلس، دانشگاه لس آنجلس، شماره D1۱۸۲، نسخ، جمادی الثانی، ۸۶۷ق. [نشریه  
نسخه‌های خطی: ۱۵۷/۱۱]

مکتبی شیرازی (د: قرن ۹)

کتابت‌ها

لیلی و مجنون

• هند: لکهنو، محمودآباد، شماره ۷۳، شکسته نستعلیق، ۸۹۵ق. [فهرست مشترک پاکستان:  
۵۲۵/۷]

ملک قاسم شیرازی (؟ - ۷۴۷ق.)

وی در شیراز بدینا آمده است و در کسب کمالات و حسن خط اشتهاری بسزا داشت، با شاه شجاع دوم پادشاه از ملوک آل مظفر که سلطنتش از ۷۶۰ق. تا ۷۸۶ق. طول کشید معاصر بود و از آن پادشاه هنرپرور نوازشها یافت و محض تشویق و ترغیب او بر مرتبه کمالاتش خاصه در حسن خطش افزوده شد، علاوه بر آن در نقاشی و رسامی و تهذیب کاری قوی دست و بی بدیل بود.

صاحب تذکره الخطاطین می آورد که ملک قاسم بدرجه ای قوه حافظه و ملکه داشت که در یکبار خواندن قصیده ای که تا سی بیت بود حفظ می کرد. و مکرر امتحانش نمودند و با این همه فضایل و هنرمندی میتوان او را یکی از بدبخت ترین مردمان عالم بشمار آورد که اگر نکبات و تالعات او را بخواییم به رشته تحریر آوریم بسیار بوده است.

منابع

پیدایش خط و خطاطان: ۱۶۵

منعم الدین اوحدی شیرازی

کتابت‌ها

مجموعه العجایب

• پاکستان: شماره ۲۲۳/۲۳۲، نستعلیق، سده ۹

میرک شیرازی<sup>۱۱</sup>

کتابت‌ها

ترجیع بند

• تهران: مجلس، ۸۶۶ق. [نشریه نسخه‌های خطی: ۱۵۵/۵]

کلیات اوحدی

• تهران: کاخ گلستان، شماره ۳۳۹، نستعلیق، رمضان، ۸۷۰ق.، بغداد [۳۱۱/۷]

مثنوی مولوی

• مصر: قاهره، دارالکتب، شماره ۱۸، م، تعلق، ۸۷۴ق.

مرقع

• ترکیه: استانبول: خزینه الأوقاف، ۸۶۸ق.

منابع

احوال و آثار خوشنویسان: ۹۳۳/۲

ناصر الکاتب شیرازی

کتابت‌ها

سیرتنامه

محمد بن اسحاق یسار المطلیبی

• ترکیه: استانبول، شماره ۱۴۷۰، نسخ، ۸۴۶ق.

نصر الله بن محمد بن عبدالحلیم کازرونی

کتابت‌ها

الکثر فی القراءات العشر

نجم الدین عبدالله بن عبدالمؤمن بن وجیه الواسطی

• مصر: قاهره، کتابخانه الازهریه، شماره ۳۱۶، نسخ ۸۰۸ق.

نعمت الله حالی شیرازی

کتابت‌ها

غزل و مثنوی و رباعی

• تهران: دانشگاه، نستعلیق، صفر، ۸۹۷ق.، صوفیه روم [۳۲۵/۱۷]

## نعیم الدین کاتب شیرازی

کتابت‌ها

دیوان امیر خسرو دهلوی

• تهران: دانشگاه، شماره ۱۳۲۴، نستعلیق، ۲۷ جمادی الاولی، ۸۹۷ق. [۱۵۸۷]

• دیوان کمال خجندی

• تهران: سلطنتی، ۹۰۱ق.

• خمسه نظامی<sup>۱۱</sup>

• بادلیان، ۹۰۷ق.

• آمریکا: نیویورک، متروپولیتان، ۹۱۵ق.

منابع

احوال و آثار خوشنویسان: ۹۴۶/۲

## کتاب‌های کتابت‌شده در شیراز

## قرن ۷ هجری

ابوبکر عبدالله بن حسین ابرقوهی

کتابت‌ها

الکشاف عن حقایق غوامض التنزیل

• جارالله محمود بن عمر زمخشری (د: ۵۲۸ق.)

• تهران: دانشگاه، شماره ۱۸۱۰، نسخ، شوال، ۶۹۶ق. [۳۹۵/۸]

عثمان بن علی بن عمر خرجردی

کتابت‌ها

شرح المفصل

• تهران: دانشگاه، شماره ۶۶۱۰، نسخ، ۱ ربیع الاول، ۶۵۲ق.، شیراز [۳۰۷/۱۶]

یوسف بن محمد بن فضل الله حسبه جاجرمی

کتابت‌ها

ذخیره خوارزمشاهی

• سید اسماعیل گرگانی

• تهران: مجلس، شماره ۲۳۲۷، نسخ، ۲۲ ذی القعدة، ۶۶۸ق.، مدرسه عضدیه شیراز [نشریه

نسخه‌های خطی: ۲۲۹/۲]

علی بن احمد بن محمد بن احمد بن محمد بن عبدالعزیز

کتابت‌ها

الکشاف عن حقایق غوامض التنزیل

• جارالله محمود بن عمر زمخشری (د: ۵۲۸ق.)

• تهران: مجلس، شماره ۱۲۱۹۱، نسخ، ۸ ربیع الآخر، ۶۸۵ق.، مدرسه عضدیه شیراز [۱۹۳/۳۰]

بی نام کاتب

کتابت‌ها

مجموعه الاجازات

• سوریه: دمشق، دارالکتب الظاهریه، شماره ۱-۱۱۳۸/۵، نسخ، ۶۸۷ق.

المصادر

• حسین بن احمد زوزنی (د: ۴۸۶ق.)

• تهران: دانشگاه، شماره ۱۳۲۸، ثلث، جمادی الاول، ۶۴۳ق.، مدرسه مقربیه شیراز [۵/۸]

پندنامه نوشیروان

• لنین گراد: بنیاد خاورشناسی فرهنگستان شوروی، شماره ۷.۷ صفر، ۷۰۸ق.، روستای پشار شیراز [۷۹/۸]

## قرن ۸ هجری

ابراهیم بن حاج ... حیون کازرونی

کتابت‌ها

کلیه و دمنه

• ابوالمعالی نصرالله بن محمد بن عبدالحمید منشی

• قم: مرکز احیاء میراث اسلامی، عکسی ۲۰۳، نسخ، مغرب، ۲۷ ذیحجه، ۷۱۲ق.، شیراز [۷/۴]<sup>۱۳</sup>

پیریحیی جمالی صوفی

کتابت‌ها

قرآن

• شیراز: موزه پارس، ثلث، ۷۴۶ق. [نشریه نسخه‌های خطی: ۲۵۹/۵]

• حسین بن محمد بن محمد ادیب اصفهانی

کتابت‌ها

المفصل فی شرح المحصل

• دبیران کاتبی

• پرینستون: دانشگاه پرینستون، نسخ، ۹ رمضان، ۷۵۱ق. [نشریه نسخه‌های خطی: ۵۱/۱۰]

سليمان بن ابي مسلم بن سليمان يضاوى  
کتابت ها

تقويم الايدان فى تدبير الانسان

ابن جزله

- مشهد: آستان قدس رضوى، شماره ۵۰۵۷، نسخ، سلخ رجب، ۱۳۳۱ق، مدرسه مبارکه  
الغضويه الفراريه - اين چنين در نسخه آمده است- شیراز [۱۳۳۱]

عبدالسلام بن محمدجعفر بن على

کتابت ها

المختصر النافع

محقق اول

- تهران: ملی، شماره ۱۷۸۸/ع، نسخ، ۷۵۲ق، [۳۷۱/۱۰]

عبدالله بن مسعود بن محمد

کتابت ها

الموشح شرح الکافيه

- شمس الدين الخبيصى محمد بن ابي بكر بن محمد  
عراق: بغداد، مکتبه الاوقاف العامه، شماره ۱۴۰۱/۱، ۷۸۸ق.

عمر بن خليل بن محمد الاصفهاني

کتابت ها

شرح مفتاح العلوم

- قطب الدين محمود بن مسعود شیرازی (د: ۷۱۰ق).  
عراق: بغداد، مکتبه الاوقاف العامه، شماره ۱۶۴۴، ۷۵۰ق.

لطف الله بن محيي الدين محمد

کتابت ها

شاهنامه

- ابوالقاسم حسن بن اسحاق بن شرفشاه فردوسی طوسی  
مصر: قاهره، دارالکتب، شماره ۷۳، تعليق، ۷۹۶ق.

محمد بن العرس بن محمد بن محمد بن ابى المجاسن حسنى طباطبائى اصفهاني  
کتابت ها

مصباح الارواح

اوحد الدين کرمانى

- لنين گراد: بنياد خاورشناسى فرهنگستان شوروى، ۴ ربيع الاول، ۷۰۸ق، [نشریه نسخه های  
خطی: ۷۹/۸]

محمد بن حاج مجد الدين اسماعيل الحكيم البغدادي  
کتابت ها

المباحث المشرقيه

فخرالدين ابو عبدالله محمد بن عمر امام فخر رازی (د: ۶۰۶ق).

- تهران: مجلس، شماره، ۷۶۵، نسخ، ۷۴۵ق، [۴۴۹/۱۳]

محمد بن فضل الله بن عزاله شیرازی

کتابت ها

دستور الجمهور فى مناقب سلطان العارفين ابي يزيد طيفور

- تاشکند: بنياد خاورشناسى فرهنگستان علوم، ۳ ربيع الاول، ۷۷۱ق، مسجد سيف شیراز  
[نشریه نسخه های خطی: ۱۳۳/۹]

محمد بن سعيد بن داود جراح تبریزی

کتابت ها

الموشح فى شرح الکافيه الحاجبيه

محمد بن ابوبکر خبيصى (د: ۷۳۱ق).

- قم: مرعشى، شماره ۱۱۱۰۸، نسخ، ۲۳ رمضان، ۷۷۶ق، [۱۵۸/۲۸]

محمد بن مفتى بخارى

کتابت ها

وقوف القرآن

ابوالمعالي نصرالله بن محمد بن عبدالحميد منشى

- تهران: ملک، شماره ۳۰۶، نسخ، آخر شوال، ۷۲۰ق، [۷۹۹/۱]

محمد بن حاجى مجدالدين اسماعيل حكيم بغدادى

کتابت ها

المباحث المشرقيه

محمد بن عمر امام فخر رازی

- تهران: مجلس، شماره ۴۷۶۵، نسخ، ۷۵۴ق، [۱۵۱/۱۶]

محمد بن عبدالله فسیرجانی

کتابت ها

الکتاب الثانى من الکامل الفريد

جعفر بن مکى بن جعفر موصلى

- تهران: سپهسالار، شماره ۲۰۱۶، نسخ، ۷۵۷ق، [۱۹۰/۱]

محمد بن احمد

کتابت ها

شرح اللباب

محمد بن مسعود بن محمد بن ابی الفتح فالی شیرازی

- ماساچوست: کتابخانه وایدنر دانشگاه هاروارد، ۲۶ رمضان، ۷۶۶ق. [ نشریه نسخه های خطی: ۳۵۵/۹ ]

محمد عبداللطیف محمد عفاقری

کتابت ها

کلیات

سعدی

- مشهد: آستان قدس رضوی، نسخ، صفر، ۷۶۶ق. [ نشریه نسخه های خطی: ۵۵۸/۷ ]

محمود بن عمر حاجی علی بن عثمان

کتابت ها

تفسیر

حسین بن مسعود بن محمد (د: ۵۱۵ق.)

- تهران: مجلس، شماره ۶۹۴، نسخ، ۹ شعبان، ۷۸۹ق. [ ۷۵/۱۶ ]

محمود بن محمد آشتیانی اصفهانی

کتابت ها

مجموعه

- قم: مرعشی، شماره ۱۹۹۴، نسخ، ۴ رجب، ۷۴۸ق. [ ۳۶۴/۵ ]

بی نام کاتب

کتابت ها

القواعد فی الطب

- مشهد: آستان قدس رضوی، شماره ۵۲۱۳، نسخ، ۷۳۰ق. [ ۴۲۵/۱ ]

اختصار المسائل فی الطب للمتعلمین

- مشهد: آستان قدس رضوی، شماره ۵۱۵۶، نسخ، ۷۳۰ق. [ ۵/۱ ]

کتاب الفصول

- مشهد: آستان قدس رضوی، شماره ۵۲۰۵، نسخ، ۷۳۰ق. [ ۴۶۹/۱ ]

لواعب الاسرار فی شرح مطالع الانوار

- همدان: مدرسه آخوند، شماره ۱۲۲۷، ۱۸ ذی الحجه، ۷۸۸ق. [ نشریه نسخه های خطی: ۳۵۷/۵ ]

قرن ۹ هجری

ابراهیم بن عبدالله بن عمر الحافظ المعلم ابرقوهی

کتابت ها

مقامات

ابوسعید ابوالخیر (د: ۴۴۰ق.)

- تاجیکستان: دوشنبه، انستیتو شرق شناسی و آثار خطی، شماره ۵۵۵/۸، نسخ، ۸۰۷ق.

احمد بن محمد کوشکناری

کتابت ها

المطول

سعد الدین تفتازانی

- تهران: حسین مفتاح، شماره ۹۳۲، نسخ، ۸۵۳ق. [ نشریه نسخه های خطی: ۲۹۲/۷ ]

الیاس

کتابت ها

الشفاء

ابن سینا

- تهران: ملک، شماره ۱۲۴۳، نسخ و نستعلیق، جمادی الاولى، ۸۸۰ق.، مدرسه دارالایام شیراز [ ۴۶۳/۱ ]

الیاس بن ... بن اسماعیل بن اسرائیل شاهوی

کتابت ها

الموشح شرح الکافیة

شمس الدین الخیصی محمد بن ابی بکر بن محمد

- عراق: بغداد، مکتبه الاوقاف العامة، شماره ۱۴۷۰، ۸۹۲ق.

تاج الدین محمد بن شمس الدین

کتابت ها

حاشیه شرح آداب البحث سمرقندی

حامد بن برهان بن ابی ذر غفاری

- تهران: دانشگاه، شماره ۹۲۱۶، نسخ، ۱۲ شوال، ۸۹۵ق. [ ۳۲۱/۱۷ ]

حسن بن محمد بن حسین الحسینی الأوی الطیب

کتابت‌ها

الحاوی فی علم التداوی

نجم الدین محمود بن الباس شیرازی (د: ۷۳۰ق.)

• قم: مرعشی، شماره ۱۰۱۸۳، نسخ، ۲۱ ربیع الاول، ۸۴۸ق.، مدرسه فزاریه شیراز [۲۶/۲۶]

زیج جامع سعیدی

رکن بن شرف الدین حسینی آملی

• تهران: مجلس، شماره ۶۸۵/۱۶، نستعلیق، ۸۴۶ق. [سنا: ۴۴۹/۲]

حسین بن احمد بن ابراهیم بن عبدالله البجی

کتابت‌ها

شرح مختصر الاصول

قاضی عضد الدین عبدالرحمن بن احمد ابیحی (د: ۷۵۶ق.)

• قم: کلیایگانی، شماره ۱۴۱، نسخ، ۸۳۹ق. بقعه سلطانیه شیراز [۱۳۲/۱]

عبدالرحمن بن حسن لاهیجی

کتابت‌ها

حاشیه شرح مختصر المتهی

سیف الدین قاضی ابهری

• مشهد: مدرسه نواب، شماره ۲۳، نسخ ۸۰۹ق.

علی بن مهدی جیلانی

کتابت‌ها

حل الموجز

جمال الدین محمد بن محمد آق سراپی (د: ۷۷۱ق.)

• تهران: دایرة المعارف بزرگ اسلامی، شماره ۱۵۹، نستعلیق، جمادی الآخر، ۸۸۲ق.، مدرسه

دارالایام شیراز [۹۳/۱]

عمر بن بایزید بن عمر الهربایی

کتابت‌ها

الهی نامه

عمر بن بایزید بن عمر الهربایی

• تهران: ملک، شماره ۵، نسخ، ۸۳۴ق. [۸۱/۸]

عبدالملک بن بدر بلخی

کتابت‌ها

رساله حرقیه

صائن الدین ابومحمد علی بن محمد ترکه اصفهانی (د: ۸۳۵ق.)

• ترکیه: کتابخانه ملی، شماره ۱۵/۵، تعلیق، اواخر رجب، ۸۳۳ق.

فتح الله بن محمود بن اسماعیل حافظ حنفی

کتابت‌ها

فقه شافعی

• تهران: دانشگاه، شماره ۸۶۲۵، ۲۰ رمضان، ۸۸۵ق. [۱۷۹/۱۷]

مبارک بن عبدالله هندی

کتابت‌ها

کشف الاسرار و عده الاپرار

رشید الدین ابوالفضل احمد بن محمد میدی (د: قرن ۶)

• قم: مرعشی، شماره ۱۲۳۰، نسخ، ۸۴۸ق. [۳۰/۴]

محمد بن امام شعبی

کتابت‌ها

شرح مقاصد

سعد الدین مسعود بن عمر تفتازانی (د: ۷۹۱ق.)

• تهران: ملی، شماره ۲۱۸۵/ع، نسخ، محرم، ۸۹۲ق. [۴۵۸/۱۱]

محمد بن محمد بن محمد بن الجزری

کتابت‌ها

المنتهی فی القراءت

• پرینستون: دانشگاه پرینستون، شماره ۳۵۵۸، نسخ، ۲۵ صفر، ۸۱۸ق. [نشریه نسخه های

خطی: ۵۳/۱۰]

محمد بن عبدالله بن علی استرآبادی

کتابت‌ها

حاشیه لوامع الاسرار فی شرح مطلع الانوار

سید شریف علی بن محمد گرگانی (د: ۸۱۶ق.)

• قم: مرعشی، شماره ۸۱۲، ۴، نستعلیق، ۲۸ رمضان، ۸۸۵ق. [۱۴/۱۳]

محمد بن شریف الحسینی  
کتابت ها

شرح و اعراب بیت العرجی  
عراق: بغداد، مکتبه الاوقاف العامة، شماره ۱۳۷۴۹/۱۵، تعلق، ۱۳۲۳ق.

محمد بن محمد طیفوری  
کتابت ها

شرح المواقف ایچی  
سید شریف علی نگرانی

مشیکان: دانشگاه آن آربر، شماره ۱۸۸، نسخ، ۱۳ صفر، ۸۵۸ق، مدرسه دارالامام  
شیراز [ نشریه نسخه های خطی: ۱۳۱/۱۰ ]

التذهیب فی شرح الهدیپ  
پیرعلی بن حسین بن حسین توفی

لنین گراد: بنیاد خاورشناسی فرهنگستان شوروی، شماره ۳، نسخ، آخر ذیحجه،  
۸۵۸ق، مدرسه بیگم شیراز [ نشریه نسخه های خطی: ۶۷/۸ ]

بی نام کاتب  
کتابت ها

جمع الاصول

زین الدین ابوالحسن علی بن ابومحمد بن ابوسعید بن حسن واسطی  
سوریه: دمشق، دارالکتب الظاهریه، شماره ۳۱۶(۲۶)قرآنت، نسخ مشکول، ۸۰۸ق.

مجموعه

اراک: مجموعه عبدالحسین بیات، نسخ، ۸۲۱ق، [ نشریه نسخه های خطی: ۶۵/۶ ]  
مشوی

جلال الدین محمد بن محمد مولوی(د: ۶۷۲ق).

ترکیه: موزه مولانا، شماره ۵۵۷۹، تعلق، ۲۴ جمادی الآخر، ۸۴۳

مجموعه

قم: مرعشی، شماره ۲۰۵، نسخ، ۱۹ ربیع الثاني، ۸۹۵ق. [ ۲۰۴/۱۱ ] شماره ۲۹ در  
جلد یک نیز دیده شود.

تهافتات الفلاسفه

مصطفی بن یوسف بن صالح خواجه زاده برسوی رومی (د: ۹۳ق).  
تهران: ملک، شماره ۱۶۲۷، نستعلیق، ۲۷ رجب، ۸۹۹ق، مدرسه دارالایتام شیراز [ ۱۸۳/۱ ]

کاشف الاسرار

قطب الدین محمود بن مسعود شیرازی (د: ۷۱۰ق).

قم: مرعشی، شماره ۸۱۴۶، نسخ، غره رجب، ۸۳۹ق. [ ۱۳۸/۲۱ ]



ملک: شماره ۱۷۹، نسخ، حسین بن محمد حسنی شیرازی، ۹۳ق

بصَابِي وَتَعَدَّوَتْ أَوْيَابًا أَعْفَلَنِي عَسَى أَنْ يَأْتِيَنِي مَوْحِي  
 وَرَيْحَانِي فِي حَبْرِي وَفَشْرِي وَأَجْعَلَنِي فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ  
 مَعَ أَوْلِيَائِكَ مَوْفِي مَيْدَانِ أَجْبَاكَ مَصْدَرِي، وَفِي جَوَارِكَ  
 مَشْكِنِي يَا رَبِّ الْعَالَمِينَ ۵  
 تَمَّتْ تَحْقِيقُ تَعَلُّقَاتِي وَجُتُنُ تَوْفِيقِي  
 فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ الْخَامِسَةِ عَشْرَ رَجَبِ رَجَبِ الْآخِرِ لِسَنَةِ عَشْرٍ  
 فَتَحْتَمِينُ وَنَسْتَجْتَمِرُ  
 كَتَبَهَا الْيَقِينُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَلَسْتَنِيُّ الشَّيْرَازِيُّ بِدِينِهِ الْبَصِيلِ  
 بِمَدِينَةِ الْعِلْمِ وَالْحَقِّ فِي رَجَبِ الْآخِرِ لِسَنَةِ ٦٩٥ ق.

مرعشی: شماره ۳۳۸۵، حسین بن محمد حسینی شیرازی، ۱۶۹۵ق.



مجلس: شماره ۶۶۶۳، علی بن حسن بن ابوعلی شیرازی، ۱۶۸۹ق.





<p>بسم الله الرحمن الرحيم          الحمد لله الذي اعطى الصلوة والسلام          علي خير خلقه محمد النبي المشفق          المنيع لمن اخطا واصاب وعلي آل          (سائر الهماة وآل كرمه) ولذلك          علي سائر الصالحين . وبعد فالغنية          الصالح العالم العابد الفاضل الكامل          المتوكل المتوكل في الدين انا المعالي          احمد بن الشيخ الصالح العابد التقي          الخفيف الجانيف شهاب الدين ابي          محمد بن الشيخ التقي ابي محمد ابراهيم          بن محمد بن الشيخ التقي ابي محمد          بن محمد بن الشيخ التقي ابي محمد بن          الشيخ سمان الدين علي المعروف          بزنجي ادام الله تعالى رقيه و          ثبته مالهو للفاخرة المشهورة          الدماوي والاحمره واحسن عاقبه          سمع من ابي القاسم القصيدة          الشاطبية المسماة بخير الالوان          في وجه التها في الشيخ الامام          العالم العلامة ابي القاسم بن          قيس بن خلف بن احمد الشيباني          الشاطبي رحمة الله تعالى وهي          نظرية لكتاب التيسير في القراءة          السبعة للشيخ الامام العالم          العلامة متر ابي محمد عثمان بن          سعيد بن عثمان التتائي رحمة          الله عليه واخبرته ابي قاسم علي          شيباني وقد وقي الامام العالم          الحق شمس الدين ابو عبد الله          محمد بن علي بن محمد بن احمد بن          محمد بن الخولي في القرن الرابع          الهجري بسبب انه قضى عام ثمان          وثلثين وسبعمائة قال قلت          لجميعة علي الشيخ الامام العالم          شمس الدين ابي عبد الله محمد بن          ابي محمد عبد الحق بن محمد القزويني</p>	<p>بسم الله الرحمن الرحيم          الحمد لله الذي اعطى الصلوة والسلام          علي خير خلقه محمد النبي المشفق          المنيع لمن اخطا واصاب وعلي آل          (سائر الهماة وآل كرمه) ولذلك          علي سائر الصالحين . وبعد فالغنية          الصالح العالم العابد الفاضل الكامل          المتوكل المتوكل في الدين انا المعالي          احمد بن الشيخ الصالح العابد التقي          الخفيف الجانيف شهاب الدين ابي          محمد بن الشيخ التقي ابي محمد ابراهيم          بن محمد بن الشيخ التقي ابي محمد          بن محمد بن الشيخ التقي ابي محمد بن          الشيخ سمان الدين علي المعروف          بزنجي ادام الله تعالى رقيه و          ثبته مالهو للفاخرة المشهورة          الدماوي والاحمره واحسن عاقبه          سمع من ابي القاسم القصيدة          الشاطبية المسماة بخير الالوان          في وجه التها في الشيخ الامام          العالم العلامة ابي القاسم بن          قيس بن خلف بن احمد الشيباني          الشاطبي رحمة الله تعالى وهي          نظرية لكتاب التيسير في القراءة          السبعة للشيخ الامام العالم          العلامة متر ابي محمد عثمان بن          سعيد بن عثمان التتائي رحمة          الله عليه واخبرته ابي قاسم علي          شيباني وقد وقي الامام العالم          الحق شمس الدين ابو عبد الله          محمد بن علي بن محمد بن احمد بن          محمد بن الخولي في القرن الرابع          الهجري بسبب انه قضى عام ثمان          وثلثين وسبعمائة قال قلت          لجميعة علي الشيخ الامام العالم          شمس الدين ابي عبد الله محمد بن          ابي محمد عبد الحق بن محمد القزويني</p>
---	---

مرعشي: شماره ۱۲۲۱۹، اویکر فیروزآبادی، ۷۹۸ ق.

بسم الله الذي اعطى الصلوة والسلام  
 الحمد لله الذي اعطى الصلوة والسلام  
 علي خير خلقه محمد النبي المشفق  
 المنيع لمن اخطا واصاب وعلي آل  
 (سائر الهماة وآل كرمه) ولذلك  
 علي سائر الصالحين . وبعد فالغنية  
 الصالح العالم العابد الفاضل الكامل  
 المتوكل المتوكل في الدين انا المعالي  
 احمد بن الشيخ الصالح العابد التقي  
 الخفيف الجانيف شهاب الدين ابي  
 محمد بن الشيخ التقي ابي محمد ابراهيم  
 بن محمد بن الشيخ التقي ابي محمد  
 بن محمد بن الشيخ التقي ابي محمد بن  
 الشيخ سمان الدين علي المعروف  
 بزنجي ادام الله تعالى رقيه و  
 ثبته مالهو للفاخرة المشهورة  
 الدماوي والاحمره واحسن عاقبه  
 سمع من ابي القاسم القصيدة  
 الشاطبية المسماة بخير الالوان  
 في وجه التها في الشيخ الامام  
 العالم العلامة ابي القاسم بن  
 قيس بن خلف بن احمد الشيباني  
 الشاطبي رحمة الله تعالى وهي  
 نظرية لكتاب التيسير في القراءة  
 السبعة للشيخ الامام العالم  
 العلامة متر ابي محمد عثمان بن  
 سعيد بن عثمان التتائي رحمة  
 الله عليه واخبرته ابي قاسم علي  
 شيباني وقد وقي الامام العالم  
 الحق شمس الدين ابو عبد الله  
 محمد بن علي بن محمد بن احمد بن  
 محمد بن الخولي في القرن الرابع  
 الهجري بسبب انه قضى عام ثمان  
 وثلثين وسبعمائة قال قلت  
 لجميعة علي الشيخ الامام العالم  
 شمس الدين ابي عبد الله محمد بن  
 ابي محمد عبد الحق بن محمد القزويني

مرکز احیاء میراث اسلامی: شماره ۱۸۳۲، حسین بن محمد حسن کازرونی، ۷۶۰ ق.









مرعشی: شماره ۱۷۰۴، محمود بن حسین بن محمد بن علی شیرازی، ۸۱۱ق.

پی نوشت

- ۱) در باب فراوانی نسخه های خطی همین بس که پیشینی می گردد در ایرانی بیش از پانصد هزار نسخه خطی موجود باشد که از این رقم تا کنون در حدود نیمی شناسایی و فهرست نویسی شده است و بقیه در کتابخانه ها و مجموعه های شخصی بلا تکلیف مانده است. این در حالی است که از شروع فهرست نویسی و انتشار اولین فهرست چاپی یعنی فهرست نسخه های خطی کتابخانه مجلس و کتابخانه آستان قدس رضوی از سال ۱۳۰۱ شمسی نیمی از فهراس تخمین زده شده فهرست شده است و با توجه به روند حاضر پیش بینی می شود حداقل حدود ۴۰ سال زمان برای شناسایی و فهرست نویسی نسخه های باقی مانده در ایران زمان لازم باشد. و حال آنکه در دیگر کشورها نیز حجم قابل توجهی نسخه خطی ایرانی و اسلامی با وضعی بدتر از این در انتظار معرفی و عرضه به پژوهشگران و محققان و هنرمندان به سر می برند.
- ۲) صراط السطور (رسالاتی در خوشنویسی):خط و سواد( رسالاتی در خوشنویسی):۲۵۸، ۲۴؛ گنجینه خطوط: ۵۳/۱؛
- ۳) از نستعلیق تا نستعلیق(خط خوش فارسی): ۲۵۶؛ تذکره خوشنویسان غلام محمد هفت قلمی: ۴۲؛
- ۴) اصول و قواعد خطوط سته (رسالاتی در خوشنویسی):۲۴۶؛ فواید الخطوط ( رسالاتی در خوشنویسی): ۳۷۸.
- ۵) شیراز در روزگار حافظ: ۸۱.
- ۶) به اعتقاد فهرستنکار محترم این تاریخ اشتباه ونسخه از قرن ۱۱ هجری می باشد.
- ۷) اصل نسخه از کتابخانه عمومی یوسف آغا قونیه، به شماره ۲۵۱۹ می باشد.
- ۸) این قطعه در یکی از شماره های یغما (س ۴ ص ۴۲۷) گراور و در پایان به اختصار در مورد آن بحث شده و انتساب آن به حافظ شاعر معروف مورد تردید دانسته شده است.
- ۹) تصویر این نسخه در کتابخانه دانشگاه کویت به شماره ۲۷۹۹ م ک نیز موجود می باشد.
- ۱۰) کتیبه وی نیز ابواسحاق می باشد.
- ۱۱) مرحوم بیانی شخص دیگری با نام سید میرکی شیرازی نیز معرفی می کند که قرآنی عظیم به قطع رحلی و خط ریحان دودانگ عالی از وی در بقعه مولوی قونیه نگهداری می شود. رک: احوال و آثار خوشنویسان: ۱۲۲۱/۲
- ۱۲) دو کتاب دیوان کمال خجندی و خمسه نظامی را مرحوم بیانی گزارش داده است.
- ۱۳) اصل نسخه از کتابخانه عمومی یوسف آغا قونیه، به شماره ۲۵۱۹ می باشد.